

Miquel Strubell (1949-2022): hem tingut un gran company

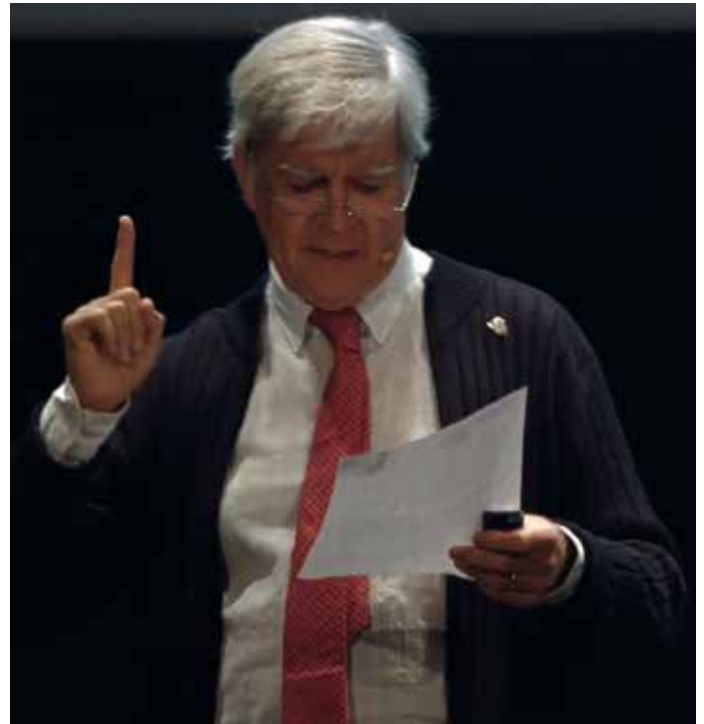
Isidor Marí

Des de diferents sectors de la nostra societat, moltes veus han expressat el seu sentiment davant la desaparició prematura de Miquel Strubell i Trueta, a causa d'un càncer, i han posat en relleu la importància de les seves aportacions a la sociolingüística, a la política lingüística i a les reivindicacions nacionals. Efectivament, hem perdut un gran company en totes aquestes causes.

Tanmateix, em consta que ell no hauria volgut que el recordéssim des de la tristesa pel que no ha pogut ser, sinó des del reconeixement i el goig que es desprèn de l'esforç positiu i constant de tota la seva vida. Així recordo que ho va fer ell mateix amb la família, quan va faltar son pare: recordant els millors moments de la seva vida, amb algunes anècdotes divertides, fins i tot. Sí, celebrem la vida del Miquel, més que no pas encongir-nos perquè ja no sigui entre nosaltres, perquè hem tingut un gran company.

En algun altre lloc¹ he volgut deixar constància de la seva trajectòria acadèmica, massa rica per a resumir-la satisfactòriament en aquestes notes, que més aviat voldrien reflectir les inquietuds professionals i la relació de companys que vam compartir dues etapes: primer a la Direcció General de Política Lingüística (1980-1996) i després a la Universitat Oberta de Catalunya (1999-2014).

Ens vam conèixer el 17 d'octubre de 1980, quan jo m'incorporava a la Direcció General de Política Lingüística, que aleshores comptava amb una plantilla que hauria cabut en un cotxe petit. Ben aviat vaig veure que era una persona amb qui era fàcil col·laborar o, més ben dit, amb qui era impossible discutir (però sí que s'hi podia discrepar sense inconvenients). Aquest caràcter s'ha atribuït a la seva educació britànica. Potser sí, però de britànics també n'hi ha d'esquerps, i no cal treure-li mèrit personal, al Miquel. En qualsevol cas, gràcies també a l'estil de direcció d'Aina Moll, ben aviat vam treballar com un equip compacte, que afortunadament va créixer aviat i diria que bé.

Tal com exposa el *Llibre blanc de la Direcció General de Política Lingüística* (1983), ens vam dividir complementàriament les feines entre els tres serveis: en Miquel s'ocupava del Servei de Normalització (sensibilització i extensió de l'ús) i de les primeres recerques de l'Institut de Sociolingüística, i jo dels aspectes més lingüístics (llenguatges d'especialitat) i l'aprenentatge de català per part dels adults, des del Servei d'Assessorament.

Un dels projectes principals del Miquel va ser la campanya de la *Norma* («El català, cosa de tots»), la primera gran campanya de sensibilització, que ell va poder orientar magníficament gràcies a la seva formació en psicologia social. El curs multimèdia *Digui, digui...*, complementàriament, volia fer real l'eslògan, posant el català a l'abast de tothom amb classes, diaris, ràdios, televisions i materials d'autoaprenentatge. Tinc un gran record de les converses en què discutíem els millors diàlegs per als spots de la campanya i per als esquetxos del curs multimèdia...

¹ Sortirà en el proper volum de la revista *Estudis Romànics*, de l'Institut d'Estudis Catalans.

I, mentre preparàvem tot això, vam haver de sortir al pas del *Manifiesto dels 2.300* posterior al *Tejerazo* (23-2-1981). Sempre hem estat convençuts que aquell text infame reaccionava contra una acció de normalització lingüística que encara no existia, perquè algú havia filtrat que estàvem preparant una gran campanya: rellegiu-lo des d'aquest prisma.

I també va intervenir, en Miquel, en la gestació de la Llei de Normalització Lingüística de 1983 i la campanya de difusió, un cop aprovada.

Després, el Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986) ens va posar el repte d'emprendre la planificació estratègica global de la política lingüística, i promoure un gran Pla General de Normalització Lingüística. Amb en Miquel Renu de director general (1988-1996), amb el Consell Social de la Llengua Catalana com a òrgan de concertació i compromís entre els grans agents socials i amb la xarxa de serveis lingüístics de la Generalitat, del Consorci (CpNL) i dels diferents àmbits sectorials, al cap d'uns anys vam enllestir un sistema de planificació que unificava tots els agents en una mateixa dinàmica, i en Miquel hi va tenir un paper decisiu, sobretot coordinant els *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social de la llengua catalana* (1991) i actuant com a secretari del Consell Social de la Llengua.

Tinc davant precisament l'acord del Consell Social del desembre de 1991 en què es decidia emprendre l'elaboració del pla, i no puc evitar de transcriure'n algunes frases que havíem preparat amb en Miquel i l'equip tècnic:

«la política lingüística no pot ser concebuda al marge de les grans transformacions demogràfiques, econòmiques, polítiques i socials»;
«exigeix també una implicació participativa àmpliament oberta a tots els sectors de la societat, que no han de ser simplement els receptors o destinataris de l'acció de govern, sinó que han

d'intervenir activament i de forma continuada en la determinació dels objectius i de les estratègies més viables»;
etc.

Tant de bo que el Pacte Nacional per la Llengua que ara es prepara recuperi aquella concepció, que lamentablement es va esvaïr després dels pactes del Majestic de 1996.

No puc estendre'm en detalls, però cal recordar també que des d'aleshores en Miquel va exercir un paper important en la internacionalització de la causa catalana i en la vinculació de la nostra política lingüística amb l'europea, com ara a través de l'*European Bureau for Lesser-Used Languages* (EBLUL). Abans que tornéssim a coincidir a la UOC, ja havia intervingut com a assessor en alguns documents internacionals rellevants, com les Recomanacions d'Oslo (1998)² i de Lund (1999)³ de l'OSCE⁴.

La seva incorporació als Estudis d'Humanitats i Filologia de la UOC, que jo aleshores dirigia, va permetre donar un impuls extraordinari a diferents fronts d'activitat. En docència, amb el disseny d'un postgrau de Gestió de la Diversitat Lingüística i Cultural; en recerca i difusió, per mitjà de l'acord subscrit entre la UOC i Linguamón-Casa de les Llengües per a la creació d'una Càtedra de Multilingüisme, des de la qual vam promoure publicacions de referència i el grup Europa Diversa —amb la Fundació Bofill, el Centre UNESCO, l'Institut Català de la Mediterrània, el Patronat Català Pro Europa i el centre Intercultura.

Miquel Strubell va ser l'ànima durant aquells anys de diversos informes i programes universitaris europeus centrats en la defensa de la diversitat lingüística: Atlantis⁵, Euromosaic⁶, ADUM⁷, DROFoLTA⁸, DiTLang⁹, EUNoM¹⁰...

I és aleshores també quan s'implica més activament en iniciatives de signe polític sobiranista —Catalunya

² *Oslo Recommendations Regarding the Linguistic Rights of National Minorities*. <https://www.osce.org/hcnm/oslo-recommendations>.

³ *Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life*. <https://www.osce.org/hcnm/lund-recommendations>.

⁴ *Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa*.

⁵ L'*Observatori Atlantis* és un web en què es reuneix informació actualitzada sobre eines digitals i recursos vinculats a les noves tecnologies disponibles en —i per a— les llengües minoritzades de la Unió Europea, una iniciativa de la UOC en el marc de la xarxa *Europa Diversa*.

⁶ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Euromosaic: The production and reproduction of the minority language groups in the European Union*, Publications Office, 1996. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f411e5e-e710-421f-988c-b6d8cf5ce474>.

⁷ *Working together to promote regional and minority languages in Europe*.

⁸ *Detecting and Removing Obstacles to Foreign Language Teaching Abroad*.

⁹ *Diversity in Teaching (Foreign) Languages in Europe*, un dels projectes desenvolupat per l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3), institut de recerca de dins la UOC orientat a desenvolupar les potencialitats d'Internet i el món digital.

¹⁰ *European Universities' Network on Multilingualism*.

2003, Sobirania i Progrés— i obre la qüestió del referèndum d'independència en un estudi fet en col·laboració amb Ernest Querol —*Llengua i reivindicacions nacionals a Catalunya* (2009), en què es demanava als enquestats què votarien en un eventual referèndum (amb resultats favorables al Sí).

En aquells anys (2009-20011), Strubell va coordinar l'Observatori de la Llengua Catalana, que va emetre informes rellevants sobre la situació lingüística, i participà amb mi en l'estudi ELAN.cat, sobre el lloc del català en el multilingüisme de les empreses —una aplicació al nostre àmbit de l'informe europeu ELAN, que lamentablement no tingué la transcendència política esperada.

Un darrer gran treball del Miquel, aquest cop en col·laboració amb Emili Boix, va ser la coordinació del llibre *Democratic policies for language revitalisation: the case of Catalan* (2011), una magnífica presentació internacional de les polítiques lingüístiques de la nostra àrea.

Mentrestant, s'havia implicat cada vegada més en diverses institucions de la societat civil —les fundacions Catalunya-Fons, Vincle i Congrés de Cultura Catalana, el Consell Consultiu de la Plataforma per la Llengua —i revistes especialitzades— els consells de redacció de *Treballs de Sociolingüística Catalana*, *Language Policy*, *Journal of Multilingual and Multicultural Development* o *Minorités Linguistiques et Société / Linguistic Minorities and Society...*

I és prou sabut que va ser una de les persones que promogueren la creació de l'Assemblea Nacional Catalana i la seva configuració inicial. Aquest compromís amb els nostres drets nacionals es faria manifest fins als darrers dies de la seva vida, amb la publicació del llibre *Lying for Unity: How Spain uses fake news and disinformation to block Catalonia's independence* (2021) i en la *Carta a Europa*¹¹ que va escriure en les darreres hores de la seva vida, en la qual expressa amb contundència com ens han defraudat les institucions europees:

«L'autodeterminació no és un caprici, està en el Pacte Internacional de Drets Humans de les Nacions Unides. Així, com us podeu imaginar, el fet que les tres organitzacions de la Unió Europea hagin defraudat els catalans és per a mi, i m'atreveixo a parlar en nom de milions de persones, una renúncia absolutament repugnant als valors europeus sota la pressió del que només pot ser definit com un autèntic estat assetjador, el regne d'Espanya.»

Crec que val la pena que recordem i apreciem tot el que va fer el nostre company Miquel Strubell, més que no pas lamentar el que hauria pogut fer. Crec que ell ho voldria així, amb el sentit de l'humor que el caracteritzava i que li va fer dir al final del seu currículum acadèmic que li agradava anar en bicicleta... sobretot costa avall.

Gràcies per tot, Miquel!!

¹¹ <https://www.vilaweb.cat/noticies/carta-europa-ultim-article-miquel-strubell>.